

Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen – kommentarer til regelverk

Kommentarer og utdypende forklaringer til forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen

Innledning

Regler om tidligpensjonsordningen er regulert av:

- Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen. Vilkårene for å motta tidligpensjon står i forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen. Forskriften trådte i kraft 3. februar 1999.
- Jordbruksavtalen. De årlige satsene for enbrukerpensjon og tobrukerpensjon er fastsatt i jordbruksavtalen.
- Forvaltningsloven. For behandlingen av søknader gjelder reglene i forvaltningsloven.

Oversikt over endringer

Gjeldende fra 1. januar 2023

I jordbruksavtalen 2022-2023 ble det fastsatt satser gjeldende fra 1. januar 2023.

- Enbrukerpensjon: 105 200 kroner per år
- Tobrukerpensjon: 168 320 kroner per år

For enbruker vil det bli utbetalt 8 767 kroner per måned, og for tobrukere vil det bli utbetalt 7 013 kroner per måned fra og med januar 2023. Dette gjelder både nåværende og nye tidligpensjonister.

§ 1. Formål

§ 1

Tidligpensjon etter denne forskriften skal bidra til å lette generasjonsoverganger i jordbruket for de som har hatt hoveddelen av sine inntekter fra jordbruk/gartneri og skogbruk.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Tolkning og formål

Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen skal tolkes i tråd med Stortingets mål for landbrukspolitikken.

Formålet er beskrevet i den årlige budsjettproposisjonen Prop. 1 fra Landbruks- og matdepartementet.

Ordningen skal bidra til å lette og framskynde generasjonsoverganger i næringen gjennom å gjøre det økonomisk lettere for jordbrukere å overdra landbrukseiendom.

§ 2. Virkeområde

§ 2

Denne forskriften gjelder ved eiendomsoverdragelser som er kontraktsfestet 31. desember 1998 eller senere, og ved forpakningsavtaler som er sagt opp denne dato eller senere.

Statsforvalteren kan etter en særskilt vurdering innvilge søknader om tidligpensjon ved eiendomsoverdragelser som er kontraktsfestet 1. mai 1998 eller senere, og ved forpakningsavtaler som er sagt opp denne dato eller senere.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Kommentarer til bestemmelsene

Forskriften gjelder ved eiendomsoverdragelser som er kontraktfestet 31. desember 1998 eller senere og ved forpaktning av avtaler som er sagt opp denne dato eller senere.

Forpaktning avtaler må tilfredsstille vilkårene i lov av 25. juni 1965 nr. 1 om forpaktning. Det legges spesielt vekt på at kommunen har godkjent forpaktning avtalen.

§ 3. Definisjoner

§ 3

I denne forskrift menes med;

- 1) *bruker*; enhver som eier landbrukseiendom eller deltar i driften av slik eiendom med egen innsats eller ved utleie
- 2) *samboere*; parter om har levd uavbrutt sammen i et ekteskapslignende forhold de siste 5 årene før overdragelsestidspunktet
- 3) *referanseperiode*; fem sammenhengende år der siste år er 2 år tilbake i tid i forhold til søknadsåret
- 4) *referanseinntekt*; summen av inntektene nevnt i bokstavene a-d i referanseperioden dividert på 5;
 - a) næringsinntekt fra jordbruk/gartneri
 - b) næringsinntekt fra skogbruk
 - c) utbetalte sykepenger som er opptjent av virksomhet som nevnt i bokstavene a og b
 - d) lønn som er betalt fra bruker til samboer for dennes arbeid på landbrukseiendommen
- 5) *annen inntekt*; summen av inntektene nevnt i bokstavene a-e i referanseperioden dividert på 5;
 - a) lønnsinntekt, bortsett fra lønnsinntekt fra Inn på Tunet-virksomhet som statsforvalteren har gitt unntak for etter § 8 andre ledd eller § 9 andre ledd nr. 2
 - b) næringsinntekt fra fiske og fangst og annen næring som ikke omfattes av § 7 andre ledd bokstav a
 - c) utbetalte sykepenger opptjent gjennom inntekt som nevnt i bokstavene a og b
 - d) utbetalte dagpenger
 - e) utbetalt uføretrygd og arbeidsavklaringspenger som ikke omfattes av § 7 andre ledd bokstav c
- 6) *samlet inntekt*; summen av referanseinntekt og annen inntekt
- 7) *enbrukerpensjon*; tidligpensjon som ytes bruker
- 8) *tobrukerpensjon*; tidligpensjon som ytes bruker og dennes ektefelle/samboer

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første nummer: Bruker

Bruker er en som eier landbrukseiendom eller deltar i driften av slik eiendom med egen innsats eller ved utleie. Dette betyr at det er flere som kan defineres som bruker og søke som bruker på tidligpensjon – både den som eier landbrukseiendommen og dennes ektefelle/samboer. I tillegg vil det gjelde dersom to eller flere personer eier og driver en landbrukseiendom sammen. Da vil alle disse kunne defineres som brukere.

Ved overdragelses-/oppsigelsestidspunktet må bruker eller ektefelle/samboer eie eller forpakte landbrukseiendommen (jf. § 4). Hvis begge fyller kravene til å defineres som bruker, kan paret selv velge hvem som skal stå som bruker og hvem som skal stå som ektefelle/samboer i søknad om tidligpensjon. Dette valget kan ikke endres senere. Kun fysiske personer kan anses som brukere.

Andre nummer: Samboere

Ved samboerforhold settes det krav om at forholdet har vart de siste fem årene før overdragelses-/oppsigelsestidspunktet. Årsaken til dette er kravet om at ektefelle/samboer må ha bodd og arbeidet på landbrukseiendommen de siste fem årene for å bli berettiget tobrukerpensjon (jf. § 5 annet ledd). Det er da sammenfall mellom de to kravene.

Tredje nummer: Referanseperiode

Referanseperiode er fem sammenhengende år, der siste år er to år tilbake i tid beregnet fra søknadsåret. Med dette menes at ved søknader som statsforvalteren mottar i 2023 er referanseperioden årene 2017–2021. Referanseperioden er absolutt og kan ikke dispenseres fra.

Fjerde nummer: Referanseinntekt

Referanseinntekt skal fylles ut i søknadsskjemaet. I dette skjemaet er det oppgitt hvilke poster på skattemelding for formues- og inntektsskatt som skal benyttes for beregning av referanseinntekt. Merk at det kan være flere typer inntekter i samme post, slik at beløpene i en post i skattemeldingen kanskje må splittes opp i søknaden om tidligpensjon.

Femte nummer: Annen inntekt

Annen inntekt skal fylles ut i søknadsskjemaet. I dette skjemaet er det oppgitt hvilke poster på skattemelding for formues- og inntektsskatt som skal benyttes for beregning av annen inntekt. Merk at det kan være flere typer inntekter i samme post, slik at beløpene i en post i skattemeldingen kanskje må splittes opp i søknaden om tidligpensjon. Alderspensjon fra folketrygden skal ikke inngå i annen inntekt ved søknad og beregning av inntektskrav for tidligpensjon.

Sjette nummer: Samlet inntekt

Ingen kommentar.

Sjuende nummer: Enbrukerpensjon

Ingen kommentar.

Åttende nummer: Tobrukerpensjon

Ingen kommentar.

§ 4. Overdragelse

§ 4

For å være berettiget tidligpensjon kan bruker og/eller dennes ektefelle/samboer ikke lenger eie eller forpakte landbrukseiendom. De kan heller ikke drive eller ha næringsinntekt fra jordbruk/gartneri eller skogbruk. Den som mottar tidligpensjon kan heller ikke være innehaver av, deltaker i, aksjonær i eller for øvrig ha næringsinteresser i foretak som driver slik virksomhet.

Ved avhending må hjemmelen til eiendommen være tinglyst på ny eier. Dersom salget er konsesjonspliktig i henhold til lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv., og kjøper etter kjøpekontrakt hat tatt risiko for konsesjon, er det tilstrekkelig at kopi av tinglyst kjøpekontrakt foreligger på søketidspunktet. Ved forpaktning skal forpaktningensavtalen være oppsagt.

Statsforvalteren kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra første ledd når:

- a) bruker og dennes ektefelle/samboer eier hver sin landbrukseiendom og disse drives som selvstendige enheter. Det kan ytes tidligpensjon til den som overdrar landbrukseiendom, uten krav om at den andre parten må overdra sin landbrukseiendom. Det kan ytes

enbrukerpensjon til både bruker og dennes ektefelle/samboer som følge av hver sin eiendomsoverdragelse.

- b) bruker eller ektefelle/samboer er eier eller medeier av en landbrukseiendom som har karakter av fritidseiendom, som ikke har vært i drift i referanseperioden og som etter Statsforvalterens vurdering ikke vil komme i drift. Det kan ytes tidligpensjon selv om slik landbrukseiendom ikke overdras.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Overdragelse og opphør av jordbruksnæring

For å få tidligpensjon er det krav om at hjemmelen til landbrukseiendommen er tinglyst på ny eier. Dato for tinglysning blir dato for gjennomført overdragelse. Ved forpaktning skal det foreligge en skriftlig oppsigelse av forpaktningens avtalen. Ny eier kan ikke være overdragerens ektefelle/samboer og ny forpakter kan ikke være ektefelle/samboer til den forpakter som går ut av avtalen.

Overdragelsen kan skje før bruker fyller 62 år, men inntektskravet må oppfylles på søknadstidspunktet. Det vil si at referanseperioden alltid fastsettes ut fra søknadstidspunktet, og ikke etter overdragelsestidspunktet.

Det stilles ikke krav til hvordan landbrukseiendommen drives etter at overdragelsen er skjedd (jf. bestemmelsene i konsesjons- og odelsloven).

Det skal være mulig å gjennomføre delt overdragelse, det vil si at selger har forpaktet eller leid bort eiendommen før overdragelsen. Inntektene av dette må være ført som næringsinntekt for at de skal inngå i referanseinntekten.

Bruker og ektefelle/samboer kan ikke eie eller forpakte landbrukseiendom samtidig med at de mottar tidligpensjon. Hvis bruker og ektefelle/samboer eier eller forpakter flere landbrukseiendommer skal alle være overdratt før det kan ytes tidligpensjon. (Det er tilfeller som kan gi dispensasjon, se nedenfor.)

Bruker og ektefelle/samboer kan ikke ha næringsinntekt fra jordbruk/gartneri eller skogbruk samtidig som de får tidligpensjon. De kan imidlertid motta lønnsinntekt for arbeid som avløser på den eiendommen som er overdratt, og samtidig motta tidligpensjon.

Dersom den som mottar tidligpensjon starter opp med jordbruk/gartneri og/eller skogbruk igjen og har næringsinntekt fra slik virksomhet, faller retten til å motta tidligpensjon bort. Det er heller ikke anledning til å være deltaker/aksjonær i selskap som driver jordbruk/gartneri og/eller skogbruk. Dette gjelder alle typer selskaper, herunder enkeltpersonforetak, ANS, DA og AS. Den som mottar tidligpensjon kan heller ikke bli eier av en ny landbrukseiendom uten å miste retten til tidligpensjon.

Visse inntekter fra jordbruk/gartneri og skogbruk tillates imidlertid samtidig med at tidligpensjon mottas. Gevinst ved salg av eiendom, verktøy, redskaper, melkekvote og inntekt fra skogbruk kan inntektsføres over flere år. Det er anledning til å ha slike inntekter i tillegg til tidligpensjon, selv om det føres som næringsinntekt fra jordbruk/gartneri eller skogbruk. Dette gjelder også inntekt fra salg av pelsdyrskinn som ligger på lager når tidligpensjon blir innvilget, og som har blitt solgt seinere

Det er viktig å merke seg at forpaktningens forhold skal tilfredsstillende vilkårene i forpaktningens loven. En forpaktningens avtale skal være skriftlig og være godkjent av kommunen. Forpaktningstiden skal til vanlig ikke være kortere enn fem år. Når særlige grunner taler for det, kan kommunen gi samtykke til kortere forpaktningstid.

Dersom landbrukseiendommen blir forpaktet bort de siste årene før det blir søkt om tidligpensjon, må en være oppmerksom på reglene som gjelder for å oppnå tobrukerpensjon. Det er et krav at

ektefelle/samboer har bodd og arbeidet på eiendommen de siste fem årene før overdragelsen. For å oppfylle dette kravet må bruker og ektefelle/samboer ha delt inntektene av bortforpaktningen, eller ektefelle/samboer må kunne dokumentere inntekter fra eiendommen (for eksempel fra avløsning) for den perioden eiendommen var forpaktet bort.

Dersom to eller flere eiere som ikke er ektefeller eller samboere driver et gårdsbruk sammen, kan eierne søke om tidligpensjon dersom landbrukseiendommen i sin helhet overdras til ny(e) eier(e), og øvrige vilkår er oppfylt. Den nye eieren kan ikke være en som tidligere drev eller eide landbrukseiendommen sammen med den som søker om tidligpensjon. Medeiers inntekt skal ikke tas med i beregningen for å oppnå inntektskravene, siden de ikke er ektefeller/samboere.

I tilfeller der det er to eller flere eiere, som aktivt har drevet landbrukseiendommen sammen, har hver sin bolig med separate husholdninger, kan de søke om hver sin enbrukerpensjon. I tilfeller der to som eier og driver en landbrukseiendom sammen, har felles bolig og husholdning til tross for at de ikke er ektefeller eller samboere, kan de søke om tobrukerpensjon. Dette vil for eksempel kunne gjelde i tilfeller der et søskenpar har eid og drevet en landbrukseiendom sammen.

Andre ledd: Konsesjon

Dersom kjøper bærer risikoen ved manglende konsesjon, og kjøper driver landbrukseiendommen før konsesjonssaken er avgjort, vil det være tilstrekkelig med tinglyst kjøpekontrakt for å innvilge tidligpensjon til selgeren. Dersom salget har klausul om at kjøper får konsesjon, må det ventes til skjøtet er tinglyst før selgeren kan få tidligpensjon.

Tredje ledd: Dispensasjon

Søknad om dispensasjon skal være vedlagt søknadsskjemaet.

Når bruker og ektefelle/samboer driver hver sin landbrukseiendom, og disse drives som selvstendige enheter, kan statsforvalteren gi dispensasjon. Da kan den ene brukeren overdra sin eiendom og motta enbrukerpensjon uten krav om at også ektefellen må overdra sin eiendom. Dersom det senere er aktuelt for ektefellen, kan denne overdra sin eiendom og motta enbrukerpensjon på grunnlag av dette. Begge parter vil altså kunne få enbrukerpensjon på grunnlag av hver sin eiendomsoverdragelse.

Iblant kan bruker eller ektefelle/samboer – alene, eller sammen med andre – eie et nedlagt småbruk som kun benyttes til fritidseiendom, men som er registrert i Landbruksregisteret. Statsforvalteren kan gi dispensasjon slik at de kan beholde fritidseiendommen og likevel få tidligpensjon.

Dispensasjon kan kun gis i saker der det ikke er drift (egen eller utleie) på eiendommen som beholdes. Det må også vurderes slik at eiendommen ikke vil komme i drift igjen.

§ 5. Varighet i næringen

§ 5

For å utløse tidligpensjon må bruker på overdragelses- eller oppsigelsestidspunktet enten ha

- a) drevet jordbruk/gartneri selv i minst 15 år,
- b) eller ha leiet ut til landbruksdrift i perioden slik at den samlede perioden for egen drift eller utleie utgjør minst 15 år.

For å utløse tobrukerpensjon må i tillegg ektefelle/samboer ved overdragelses- eller oppsigelsestidspunktet ha bodd og arbeidet på landbrukseiendommen de siste 5 år.

I tidligpensjonsperioden kan man ikke tilkjennes overgang fra enbruker- til tobrukerpensjon eller omvendt.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Jordbruker i 15 år

Den som utløser enbrukerpensjonen, må ha vært jordbruker i minst 15 år. Å være jordbruker innebærer å drive en jord-, gartneri eller skogbruksvirksomhet eller eie en eiendom der det blir drevet slik virksomhet. I tillegg må de øvrige kravene til inntekt i referanseperioden være oppfylt.

Ved tvil om hvorvidt 15-årskravet er oppfylt, kan Statsforvalteren innhente informasjon fra Landbruksregisteret, fra søknader om produksjonstilskudd eller ta kontakt med kommunen som kan ha kjennskap til jordbrukeren. Kravet til 15 års varighet er fleksibelt med hensyn til hvordan årene beregnes.

- Det trenger ikke være 15 år i sammenheng.
- Det trenger ikke være de siste 15 årene.
- Det trenger ikke være 15 år på samme landbrukseiendom. Søker kan for eksempel ha eid/forpaktet og drevet en eiendom i noen år før han har overdratt dette, for så å kjøpe en annen eiendom som han har drevet.
- Bruker kan ha forpaktet en landbrukseiendom noen år, og senere kjøpt/forpaktet en annen eiendom.
- Bruker trenger ikke å ha eid landbrukseiendom i 15 år. Brukeren kan ha forpaktet landbrukseiendom i hele eller deler av denne perioden. Betingelsen er at jordbrukeren eier/forpakter eiendommen ved overdragelses-/ oppsigelsestidspunktet.

Dette vil si at betingelsen om å ha vært jordbruker i minst 15 år ikke betyr at bruker må ha eid eller forpaktet landbrukseiendom sammenhengende i 15 år.

På overdragelses-/ oppsigelsestidspunktet må imidlertid bruker være eier/forpakter eller ektefelle/samboer til eier/forpakter.

Andre ledd: Tobrukerpensjon

For å få tobrukerpensjon, må ektefelle/samboer ha bodd og arbeidet på landbrukseiendommen de siste fem årene før overdragelsen.

15 års- og 5 års-kravene er absolutte, og kan ikke dispenseres fra.

Tredje ledd: Overdragelses-/oppsigelsepunkt

Ingen kommentar.

§ 6 Aldersgrenser

§ 6

For å ha krav på enbrukerpensjon må bruker ha fylt 62 år. For å ha krav på tobrukerpensjon må i tillegg ektefelle/samboer ha fylt 57 år.

Retten til tidligpensjon bortfaller for bruker og ektefelle/samboer ved utgangen av den måned bruker fyller 67 år. Dersom ektefelle/samboer er eldre enn brukeren, går ektefelle/samboer ut av ordningen ved utgangen av den måned denne fyller 67 år, mens brukeren fortsetter med sin tobrukerdel fram til fylte 67 år. Dersom bruker går ut av ordningen før fylte 67 år, kan ektefelle/samboer fortsette med sin tobrukerdel inntil utgangen av den måned brukeren fyller 67 år.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Alder

Bruker må ha fylt 62 år for å ha rett til tidligpensjon. For å ha krav på tobrukerpensjon må i tillegg ektefelle/samboer ha fylt 57 år. Tidligpensjonen blir beregnet fra og med den måneden kravet til alder er oppfylt (fødselsdagsmåneden).

Andre ledd: Når pensjonen bortfaller

Retten til tidligpensjon bortfaller for bruker og ektefelle/samboer ved utgangen av den måned bruker fyller 67 år. Det vil si når bruker fyller 67 år går begge ektefeller/samboere i en tobrukerpensjon ut av ordningen forutsatt at bruker er eldst.

Dersom ektefelle/samboer er eldre enn brukeren, går ektefelle/samboer ut av ordningen ved utgangen av den måned denne fyller 67 år, mens brukeren fortsetter med sin tobrukerdel fram til fylte 67 år. Hvis begge ektefeller/samboere er over 62 år og kan defineres som brukere, vil det derfor som regel lønne seg for søkerne at den yngste blir satt opp som bruker.

Dersom den ene parten i en tobrukerpensjon dør, går den gjenlevende parten over på enbrukerpensjon.

Dersom den ene parten i en tobrukerpensjon går ut av ordningen fordi han eller hun får næringsinteresser i et foretak som driver jordbruk, gartneri eller skogbruk uten å motta næringsinntekt derfra, kan ektefellen fortsette med sin tobrukerdel.

Dersom den ene parten i en tobrukerpensjon får et nytt eier- eller forpakterforhold til landbrukseiendom, eller får næringsinteresser i et foretak som driver jordbruk, gartneri eller skogbruk og mottar næringsinntekt fra slik virksomhet, kan heller ikke ektefellen få tidligpensjon lenger.

§ 7. Referanseinntekten

§ 7

Brukers og ektefelles/samboers samlede referanseinntekt må minst være 90.000 kroner. Gjennomsnittlig næringsinntekt fra jordbruk/gartneri må utgjøre minst 25 prosent av samlet referanseinntekt.

Statsforvalteren kan etter særskilt vurdering;

- a) la næringsinntekt fra fiske, fangst og annen næring som drives som tilleggsnæring til jordbruk inngå i referanseinntekten
- b) fravike kravet i første ledd første punktum for søkere som har hatt et lavere inntektsnivå
- c) innrømme tidligpensjon til søkere som ikke oppfyller kravet i første ledd første punktum på grunn av arbeidsavklaring eller hel eller delvis uførhet.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Referanseinntekt

For å ha krav på tidligpensjon må bruker og ektefelle/samboers samlede referanseinntekt være på minst 90 000 kroner. Gjennomsnittlig næringsinntekt fra jordbruk/gartneri må utgjøre minst 25 prosent av samlet referanseinntekt i referanseperioden. Det kan ikke dispenseres fra dette kravet.

Sykepenger og lønn til samboer opptjent for arbeid på landbrukseiendommen eller foretaket skal inngå i beregningen av næringsinntekt fra jordbruk/gartneri, og inngår i 25 prosentkravet for sammensetning av inntekt. Sykepenger til bruker kan bare inngå i referanseinntekten hvis de er opptjent på grunnlag av næringsinntekt fra jordbruk/gartneri. Arbeidsavklaringspenger og uføretrygd kan ikke inngå i referanseinntekten.

Næringsinntekt fra jordbruk/gartneri blir ført i post 2.7.1 i skattemelding for formues- og inntektsskatt hvis det er enkeltpersonforetak. Næringsinntekt fra andre selskapsformer, for eksempel ANS og DA som er aktuelle for deltakere i samdrifter, blir nå ført i post 2.7.8 (tidligere 2.7.7). Søker må bekrefte hvor stor del av næringsinntekten fra post 2.7.8 som er fra jordbruk/gartneri. Dette kan gjøres ved å legge ved spesifisert fastsetting, legge ved næringsoppgave, eller få en bekreftelse fra regnskapsfører på at det dreier seg om slik næringsinntekt.

Både brukers og ektefelle/samboers næringsinntekt fra landbrukseiendommen kan inngå uavhengig av om det søkes om enbruger- eller tobrukerpensjon.

Dersom bruker ved søknad om enbrukerpensjon oppfyller 67 prosentkravet alene (se § 8), skal bruker også oppfylle 25 prosentkravet alene. Ved søknad om enbruger- eller tobrukerpensjon der begge ektefellers/samboeres næringsinntekt fra landbrukseiendommen er tatt med for å oppfylle 50 prosentkravet (se § 8), skal begge parter også tas med ved beregning av om 25 prosentkravet oppfylles.

Det er ikke krav om at både bruker og ektefelle/samboer har næringsinntekt fra landbrukseiendommen for å utløse tobrukerpensjon. Dette er fordi mange har ført all næringsinntekt på én av dem.

Dispensasjon

Andre ledd, bokstav a: Annen næring i referanseinntekten

Statsforvalteren kan gi dispensasjon slik at inntekt fra annen næring kan inngå i referanseinntekten. Dette gjelder næringsinntekt fra fiske, fangst og annen næring. Med annen næringsinntekt menes inntekt fra tilleggsnæringer med utgangspunkt i ressursene på landbrukseiendommen og som drives sammen med tradisjonelt landbruk. Slik inntekt føres som hovedregel under post 2.7.6 i skattemelding for formues- og inntektsskatt. Dette kan for eksempel være næringsinntekter fra ulike former for leiekjøring og lignende. Næringsinntekt fra pelsdyrhold kan også inngå i referanseinntekten. Statsforvalteren må gjøre en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Søker må kunne dokumentere, for eksempel gjennom næringsoppgave, at inntekten skriver seg fra næring som etter statsforvalterens vurdering gir grunnlag for dispensasjon. I tilfeller hvor slik dokumentasjon ikke er vedlagt søknad om dispensasjon, må statsforvalteren innhente dette fra søker/regnskapsfører. Det er ikke anledning til å gi dispensasjon for inntekt ført som lønn.

Denne dispensasjonsadgangen gjelder uavhengig av nivået på referanseinntekten (jf. kommentarene til § 11).

Andre ledd, bokstav b: Lavt inntektsnivå

Statsforvalteren kan dispensere fra kravet om referanseinntekt på 90 000 kroner dersom det er registrert næringsinntekt fra landbrukseiendommen i alle fem årene som inngår i referanseinntekten. Siktemålet med denne dispensasjonen er å fange opp heltidsbrukere som har hatt et lavt inntektsnivå. Med andre ord kan man dispensere for søkere som i et normalår ikke har hatt 90 000 kroner i inntekt.

Søkere som har hatt et lavt inntektsnivå på grunn av høye vedlikeholdskostnader for å ruste opp eiendommen før overdragelsen, skal ikke få dispensasjon.

Statsforvalteren kan dispensere fra krav om referanseinntekt på 90 000 kroner også for søkere som har hatt ekstraordinære lave inntekter ett eller flere av årene som inngår i referanseinntekten som følge av naturgitte forhold, brann eller lignende. For å gi dispensasjon i slike tilfeller, må det dreie seg om forhold søkeren ikke har hatt kontroll over.

Det kan ikke dispenseres for lav referanseinntekt dersom det i ett eller flere år i referanseperioden ikke er næringsinntekt fra landbrukseiendommen som følge av at eiendommen er overdratt.

Andre ledd, bokstav c: Lav referanseinntekt på grunn av uførhet

Statsforvalteren kan dispensere dersom søker ikke oppnår referanseinntekt på 90 000 kroner på grunn av arbeidsavklaring eller at søker har vært helt eller delvis ufør før vedkommende søkte om tidligpensjon. Trygdeytelsene skal i så fall ikke regnes med i referanseinntekten, og skal heller ikke regnes som annen inntekt. Trygdeytelsene vil da ikke få betydning for oppfyllelse av 67 prosent- eller 50 prosentkravet til inntektssammensetning (se § 8).

Dispensasjonsadgangene i denne forskriften er ikke gjensidig utelukkende, og det er i prinsippet slik at en søker kan komme inn under alle de tre punktene som er nevnt over.

§ 8. Inntektskrav for å utløse enbrukerpensjon

§ 8

Brukers referanseinntekt må utgjøre minst 67 prosent av brukers samlede inntekt, eller brukers og ektefelles/samboers samlede referanseinntekt må utgjøre minst 50 prosent av deres samlede inntekt.

Statsforvalteren kan etter en særskilt vurdering innrømme tidligpensjon selv om bruker ikke oppfyller kravet i første ledd på grunn av lønn fra Inn på Tunet-virksomhet på søkerens landbrukseiendom.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Kommentarer til bestemmelsene

Brukers referanseinntekt må utgjøre minst 67 prosent av brukers samlede inntekt. Ektefelles/samboers inntekt skal i utgangspunktet ikke tas med.

Dersom brukeren ikke oppfyller 67 prosentkravet kan ektefelles/samboers inntekt inkluderes. Ekteparets/samboerparets samlede referanseinntekt må da utgjøre minst 50 prosent av parets samlede inntekter.

Statsforvalteren kan dispensere fra 67 prosentkravet dersom brukeren har lønn fra Inn på Tunet-virksomhet på landbrukseiendommen.

§ 9. Tilleggskrav for å utløse tobrukerpensjon

§ 9

Ektefelle/samboer må ha mindre enn 100 000 kroner i annen inntekt. Brukers og ektefelles/samboers samlede referanseinntekt må utgjøre minst 50 prosent av deres samlede inntekt.

Statsforvalteren kan etter særskilt vurdering innrømme tidligpensjon selv om vilkåret i første ledd første punktum ikke er oppfylt dersom

1. ektefelle/samboer har mottatt arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fordi vedkommende har fått nedsatt inntektsevne fra jordbruks- eller skogbruksdriften på eiendom som søkeren har disponert. Vedkommende må i referanseperioden i det vesentligste hatt sine inntekter fra jordbruks- eller skogbruksdriften.
2. ektefelle/samboer har hatt lønnsinntekt fra Inn på Tunet-virksomhet på søkerens landbrukseiendom.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Kommentarer til bestemmelsene

Ved tobrukerpensjon må ekteparets/samboerparets samlede referanseinntekt utgjøre minst 50 prosent av parets samlede inntekt. I tillegg kan ikke ektefelle/samboer ha annen inntekt som overstiger 100 000 kroner i referanseperioden.

Statsforvalteren kan dispensere fra kravet om maksimalt 100 000 kroner i annen inntekt dersom ektefelle/samboer har mottatt arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd på grunnlag av sitt arbeid i jord- eller skogbruk på eiendommen. Det kan også dispenseres dersom ektefelle/samboer har hatt lønnsinntekt fra Inn på Tunet-virksomhet på eiendommen.

§. 10 Deling av tobrukerpensjon

§ 10

Tobrukerpensjon deles likt mellom bruker og ektefelle/samboer. Samme fordeling opprettholdes ved skilsmisse/samlivsbrudd.

Dersom bruker eller ektefelle/samboer som mottar tobrukerpensjon dør i tidligpensjonsperioden, går gjenlevende over på enbrukerpensjon.

Tobrukerpensjon opphører for bruker og ektefelle/samboer ved utgangen av måned bruker fyller 67 år.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Deling

Tobrukerpensjon blir delt likt mellom bruker og ektefelle/samboer og blir utbetalt med et beløp til hver av dem. Dette gjelder også etter skilsmisse/samlivsbrudd i tidligpensjonsperioden.

Tidligpensjonen opphører for bruker og ektefelle/samboer ved utgangen av den måned bruker fyller eller ville fylt 67 år.

Andre ledd: Ved dødsfall

Ved dødsfall i en tobrukerpensjon skal det utbetales tidligpensjon til den som dør til og med døds måneden. Deretter går den gjenlevende part over på enbrukerpensjon og fortsetter i ordningen til det tidspunkt som opprinnelig var forutsatt.

Tredje ledd: Opphør

Ingen kommentar.

§ 11 er opphevet. (Samordning og avkortning)

Kommentarer

Fram til 31.12.2018 kunne en person ikke motta tidligpensjon samtidig med følgende ytelser fra NAV: avtalefestet pensjon (AFP), arbeidsavklaringspenger, uføretrygd og ytelser til gjenlevende ektefelle. Fra 1.1.2019 er dette tillatt.

Tidligpensjonsmottaker kan også motta alderspensjon fra folketrygden samtidig med tidligpensjon. Ved søknad og beregning av tidligpensjon skal alderspensjon ikke inngå i annen inntekt. Hver av ektefellene kan ha ubegrenset lønnsinntekt eller inntekt fra annen næringsvirksomhet i tillegg til tidligpensjonen.

§ 12. Søknad og vedtak

§ 12

Søknaden skal fremsettes på søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet og sendes til statsforvalteren.

Statsforvalteren fatter vedtak om tidligpensjon. Statsforvalteren kan innhente nødvendige opplysninger fra kommunen i forbindelse med behandling av søknaden.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Søknadsskjema

Søknaden om tidligpensjon skal sendes til statsforvalteren. Søkerne må selv dokumentere inntektene som inngår i referanseinntekten og annen inntekt i referanseperioden. Søknaden skal skrives på skjema fastsatt av Landbruksdirektoratet.

Søker skal legge ved skatteoppgjør eller utskrift av grunnlag for skatt for de fem skattleggingsperiodene som inngår i referanseperioden (jf. § 3 nr. 4).

Andre ledd: Vedtak

Statsforvalteren gjennomgår søknaden og sjekker at den er fullstendig og korrekt utfylt og at nødvendige vedlegg følger med. Deretter må statsforvalteren kontrollere at samtlige vilkår er oppfylt. Statsforvalteren kan i den forbindelse innhente opplysninger fra kommunen. Med «samtlige vilkår» menes kravet til overdragelse av landbrukseiendom og opphør av næringsvirksomhet i jordbruk, gartneri eller skogbruk i § 4, kravet til varighet i næringen i § 5, alderskravene i § 6, vilkåret om referanseinntekt og andel av inntekt fra jordbruk/gartneri i § 7 og kravet til annen inntekt i § 8 og § 9.

Statsforvalteren behandler i tillegg klage og dispensasjonssøknad som første instans. Se nærmere om klagebehandling under § 18 Klage.

§ 13. Beregning og utbetaling av tidligpensjon

§ 13

Tidligpensjon beregnes fra og med den måned kravene i ordningen er oppfylt og søknaden med all nødvendig dokumentasjon har kommet statsforvalteren i hende.

Tidligpensjon utbetales per måned.

Det er ikke anledning til å overdra krav på tidligpensjon til eie eller pant.

Satser for enbruker- og tobrukerpensjon blir fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppgjøret.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Når pensjonen beregnes fra

Utbetalingsbeløp blir beregnet fra og med den måneden fullstendig søknad og obligatoriske vedlegg er kommet statsforvalteren i hende og alle vilkår er oppfylt.

Selv om overdragelsen av landbrukseiendommen har funnet sted flere måneder før søknaden er levert inn til statsforvalteren, er det tidspunktet statsforvalteren mottok søknaden som er avgjørende. Det er også likegyldig om tinglysningen har funnet sted lang tid før søknaden ble sendt inn. Tidligpensjonen skal beregnes fra det tidspunktet statsforvalteren mottok søknad vedlagt grunnlag for skatt for årene i referanseperioden. Dersom overdragelsen først tinglyses etter at

statsforvalteren har mottatt komplett søknad og vilkårene for øvrig er oppfylt, er tinglysnings-tidspunktet avgjørende for hvilken måned tidligpensjonen skal beregnes fra.

Andre ledd: Utbetaling

Tidligpensjonen utbetales månedvis. Mottakere av tidligpensjon får utbetalingsmeldinger i Altinn.

Tidligpensjonen er ikke pensjongivende inntekt. Det blir trukket skatt og lav trygdeavgift av tidligpensjonen. Skattekort blir automatisk innhentet via utbetalingssystemet. Muligheten for å ha inntekt i tillegg til tidligpensjonen sikrer at mottakeren kan opparbeide pensjonspoeng i tidligpensjonsperioden.

Satser for tidligpensjon fastsettes i jordbruksoppjøret og står i jordbruksavtalen:

- enbrukerpensjon 105 200 kroner per år
- tobrukerpensjon 168 320 kroner per år (deles likt mellom bruker og ektefelle/samboer)

Tredje ledd: Overdragelse av krav

Ingen kommentar.

Fjerde ledd: Satser

Ingen kommentar.

§ 14 Forhåndstilsagn

§ 14

Bruker og ektefelle/samboer kan kreve å få et foreløpig tilsagn på om de er berettiget til tidligpensjon. Forhåndstilsagnet er gyldig i 6 måneder fra det er kommet fram til søker.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Kommentarer til bestemmelsene

Et av vilkårene for å få tidligpensjon for jordbrukere, er at landbrukseiendommen overdras til en ny eier. Mange vil sikre seg at de får tidligpensjon før de overdrar eiendommen. Det er som følge av dette åpnet for at det er mulig å sende en forhåndssøknad hvor søker kan be om en foreløpig vurdering av søknaden.

Tilsagnet som søker får, skal gis med spesielle vilkår som skal framgå tydelig. Tilsagnet er gjeldende i 6 måneder fra det har kommet fram til søker.

Dersom skjøtet tinglyses etter at forhåndstilsagn er gitt, må søker gi beskjed til statsforvalteren. Det er ikke statsforvalteren sitt ansvar å følge med på grunnboka, men statsforvalteren skal kontrollere at tinglysing faktisk har skjedd når søker sier ifra om at så er tilfellet. Søker trenger ikke sende inn ny søknad for å få innvilget tidligpensjon, men statsforvalteren skal fatte endelig vedtak om tidligpensjon. Dette forutsetter selvsagt at søker fortsatt oppfyller alle vilkårene for å motta tidligpensjon.

§ 15 er opphevet. (Satser)

Kommentar

Bestemmelsen om satser er flyttet til § 13 fjerde ledd.

§ 16 Kontroll

§ 16

Statsforvalteren eller den Landbruksdirektoratet gir myndighet skal føre kontroll med at utbetaling av tidligpensjon er i samsvar med denne forskriften.

Søker er forpliktet til å gi nødvendige opplysninger og dokumentasjon og til å godta de kontrolltiltak som iverksettes.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Kommentarer til bestemmelsene

Statsforvalterembetene har hovedansvaret for å kontrollere om tidligpensjon er utbetalt i tråd med forskriftens vilkår.

Statsforvalteren skal kontrollere om noen av tidligpensjonsmottakerne har mottatt inntekter som er uforenelige med tidligpensjon. I 2023 er det tidligpensjonsmottakernes inntekter i skattegrunnlaget for 2022 som skal kontrolleres. Tidligpensjonsmottakeren er forpliktet til å gi nødvendige opplysninger og dokumentasjon og til å godta de kontrolltiltak som iverksettes.

§ 17 Etterbetaling og tilbakebetaling ved feilutbetaling

§ 17

Den som mottar tidligpensjon plikter å underrette statsforvalteren om endringer i forhold som kan være avgjørende for om vedkommende fortsatt har rett til tidligpensjon eller for størrelsen på ytelsen.

Dersom en bruker/ektefelle/samboer har mottatt tidligpensjon i strid med aktsom god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt, eventuelt motregnes i fremtidige utbetalinger. Tidligpensjon kan også kreves tilbakebetalt, eventuelt motregnes i fremtidige utbetalinger, når bruker/ektefelle/samboer eller noen som har handlet på deres vegne, i strid med aktsom god tro har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra forvaltningens side, og mottakeren burde ha forstått dette.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Plikt til å underrette om endringer

Når en person allerede mottar tidligpensjon, har denne en plikt til å gi statsforvalteren informasjon om nye forhold som gjør at vedkommende ikke lenger har rett til tidligpensjon. Relevante forhold er i denne sammenhengen om bruker og/eller ektefelle/samboer eier eller forpakter landbrukseiendom, driver jordbruk/gartneri eller skogbruk, eller har næringsinntekt fra slik virksomhet, jf. § 4 tredje ledd.

Andre ledd: Tilbakebetaling

Tidligpensjonen skal kreves tilbake om bruker/ektefelle/samboer har mottatt tidligpensjon i strid med «aktsom god tro» (uaktsomt). Det er nok at vedkommende «burde» ha forstått at han/hun mottok tidligpensjonen i strid med vilkårene for å motta tidligpensjon. Forskriften stiller kun et krav om vanlig (simpel) uaktsomhet. Krav om tilbakebetaling kan, som et alternativ til ordinær tilbakekreving, motregnes i framtidige utbetalinger til brukeren, jf. forskriften § 17 andre ledd.

Tidligpensjon kan også kreves tilbakebetalt eller motregnes i fremtidige utbetalinger, når bruker/ektefelle/samboer eller noen som har handlet på dennes vegne uaktsomt eller med hensikt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger.

Feil utbetalt tidligpensjon kan også kreves tilbake dersom utbetalingen skyldes feil fra forvaltningens side. Også her stilles det krav om uaktsomhet fra tidligpensjonsmottakerens side.

§ 18 Klage

§ 18

Vedtak som er truffet i medhold av forskriften kan påklages etter lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven), kapittel VI.

Landbruksdirektoratet er klageinstans for vedtak truffet av statsforvalteren.

Kilde: [Forskrift om tilskudd til tidligpensjonsordningen](#) (lovdata)

Første ledd: Klage

Klagefristen er tre uker. Landbruksdirektoratet er klageinstans for vedtak fattet av statsforvalteren. Klagen skal sendes til statsforvalteren som skal vurdere om vilkårene for å ta klage til behandling er oppfylt. Hvis vilkårene ikke er oppfylt skal klagen avvises. Det skal fremgå i avvisningsvedtaket at avvisningen kan påklages til Landbruksdirektoratet.

Hvis vilkårene for å ta klagen til behandling er oppfylt, skal statsforvalteren behandle klagen ved å foreta de undersøkelser klagen eventuelt gir grunn til og vurdere om vedtaket skal omgjøres eller opprettholdes. Dersom klager får fullt medhold fatter statsforvalteren nytt vedtak og informerer samtidig klager om at saken avsluttes. Dersom klagen tas delvis til følge fatter statsforvalteren vedtak og spør klager om han eller hun opprettholder klagen. Hvis klager velger å trekke klagen, avslutter statsforvalteren saken.

Andre ledd: Klageinstans

Hvis klager ikke trekker klagen, skal saken oversendes til Landbruksdirektoratet. Også dersom klager ikke får medhold skal saken oversendes til Landbruksdirektoratet. Statsforvalteren må da utarbeide et oversendelsesbrev med en oversiktlig fremstilling av saksforholdet, klagers anførsler, relevante rettsregler og statsforvalterens vurdering. Oversendelsesbrevet skal sendes til Landbruksdirektoratet sammen med alle relevante saksdokumenter. Klager skal få kopi av oversendelsesbrevet.